

YHTEISKUNNALLINEN MURROS

SOSIAALINEN MURROS

Kihlakunnan alueella ei ollut kaupunkeja vaan pieniä, korkeintaan muutamana sadan asukkaan kyläkuntia. Kylissä asui maatalousväestön ohella jonkin verran säätyläisiä ja käsityöläisiä, kuten suutareita, räätäleitä, seppiä ja nahkureita. Tiheästi asutut teollisuustaaajat työväestöineen ja virkamieliseen syntyivät maaseudun kyläkuntien rinnalle. Teollistuminen toi suoraan tai välillisesti sosiaalisiin ryhmiin uusia kansankerroksia ja ammattiharjoittajia. Teollisuustaaajiin syntyi uusia pienyrityksiä, kuten leipomoita, ompelimoita, partureita, teurastajia ja vaikkapa virvoitusjuomien valmistajia. Osa uusien ammattien harjoittajista laajensi tuotantoaan pienimuotoiseksi teolliseksi toiminnaksi. Erityisesti 1920-luvulta eteenpäin elinkeinorakenne monipuolistui voimakkaasti uusia palveluja tarjoavien yritysten myötä. Uusia liikeyrityksiä syntyi etenkin Enson teollisuustaaajaan ja Imatralle.

Maaseudulla elinkeinon monipuolistuminen oli hitaampaa. Kaikkia palveluja ei silti tarvinnut hakea teollisuustaaajamista tai Viipurista. Osuuskunta-aate synnytti osuuskaupat ja osuuskassat perinteisten kauppapuotien ja palvelujen oheen. Maailmansotien välillä maaseudulle syntyi erikoispalveluja tarjoavia pienyrityksiä. Esimerkiksi Antreassa elinkeinon erikoistuminen alkoi vähitellen junaliikenteen kehittymisen myötä: pitäjistä löytyi perinteisten kauppojen ohella asemaravintola, kahvila, apteekki ja ruumisarkkuliike.

Työväkeä portailla

Teollistuminen ei merkinnyt pelkästään uuden sosiaaliryhmän, työväestön syntyä. Se merkitsi myös naisten siirtymistä kodeista palkkatyöhön. Kuvassa Enson työväenyhdistyksiä vuodelta 1925. Kuva Imatran kaupunginmuseo.

Näkymä Ensosta

Ensoon syntyi 1920-luvulta alkaen monen alan palveluja, kuten leipurinliikkeitä, kala-kauppa, Enson Juoman virvoitusjuomatehdas, huonekaluliike, urheiluvälineitä myyviä liikkeitä sekä useita muotiliikkeitä ja kellosepäntiikkeitä. Kuvassa keskellä Valion meijeri ja etualalla poliisiasema. Kuva Imatran kaupunginmuseo.

Torielämää Ensossa

Ensosta kasvoi 1920-luvun aikana vilkas kaupunkimainen keskus. Torielämää Ensossa. Kuva Imatran kaupunginmuseo.

TYÖVÄKI SYNTYY

Teollistuminen synnytti kihlakuntaan teollisuustyöväestön. Työväkeä tehtaisiin tuli ympäri Suomea ja ympäröivältä maaseudulta, josta varsinkin nuoret siirtyivät teollisuuden palvelukseen. Kihlakunnan alueelle perustettiin vuosisadan vaihteen molemmin puolin työväenyhdistyksiä ajamaan teollisuustyöväen asioita, kuten kahdeksan tunnin työpäivää. Työväenyhdistysten tavoitteena oli työväen työolojen parantaminen ja työväen elintason nostaminen. Toiminnassa tärkeää oli myös henkisen tason nostaminen kehittävää vapaa-ajan toimintaa järjestämällä.

Ajan tavan mukaan yhdistykset hankkivat omia työväentaloja, joiden valmistuttua yhdistystoiminta pääsi kunnolla vauhtiin. Enson työväentalon tupaantuliaiset pidettiin vuonna 1903. Perustettiin soittokunta, mieskuoro ja lukusali, jonne tilattiin lehtiä eri puolilta Suomea. Lukusali oli tärkeä, sillä sitä kautta muualta Suomesta tehtaille töihin tulleet säilyttivät yhteyden entiseen kotiseutuunsa. Yhdistykselle perustettiin myös oma kirjasto ja työväen näyttämö ja yhdistys järjesti luentoja ja opastuskursseja yleisistä yhteiskunnallisista asioista. Yhdistyksen toimintajoukosta olivat voimisteluseura, naisosasto, Päivän Nuoret raittiosasto ja sosiaalidemokraattinen nuorisosasto. Yhdistys toimi aloitteentekijänä myös ammattiyhdistysten perustamiseksi. Enson työväenyhdistyksellä oli pitkään johtava asema Vuoksenlaakson työväenyhdistysten joukossa.